

Klingen päiväkirjat – viimeiset lajissaan?

■ KEIJO RAHKONEN

Matti Klinge: *Tuhoutuiko Rooma? Päiväkirjastani 2012–2013*. Siltala 2013.

Matti Klingen (s. 1936) päiväkirjat ovat jo käsite. Ensimmäinen päiväkirja ilmestyi vuonna 1999, nyt käsillä oleva on viidestoista. Ne ovat ainutlaatuisia lajissaan Suomessa, mutta kansainvälisestikin on vaikea löytää vertaista (Samuel Pepys ylsi vain yhdeksään päiväkirjan nitteeseen). Klingen tyyli ja koko habitus – jossa inkarnoituu tiettyssä mielessä Yliopiston (jonka Klinge kirjoittaa isolla Y:llä tarkoittaen nimenomaan Helsingin yliopistoa) klassinen eurooppalainen perinne – jakaa jyrkästi mielipiteitä. Toiset tykkäävät, toiset inhoavat. It-

se pidän Klingen persoonallisesta tyylistä ja hänen päiväkirjoistaan. Ei lukijan tarvitse olla aina samaa mieltä hänen kanssaan viihtyäkseen päiväkirjojen parissa. Niitä on mukava ja käteväkin lukea, hyvinkin lyhyissä pätkissä. Valtaosan päiväkirjoista olen tainnut lukea raitiovaunussa tai bussissa.

Päiväkirjat ovat tyyliä oma, klassinen genrensä. Sosiaalisen median aikakaudella niiden tilalle ovat tulleet erilaiset tilapäivitykset. Klingen päiväkirjat saattavat kohta edustaa mennyttä maailmaa.

Julkisen päiväkirjan kirjoittamisessa on oltava kykyä ja taitoa sanoa asiansa kiinnostavasti. Se vaatii myös hyvää itsetuntoa ja tyylitajua yksikön ensimmäisen persoonan käytössä. Narsistin päiväkirjan lukeminen olisi sietämätöntä. Klingellä, joka harrastaa maalausta, on itseluottamusta jopa siinä määrin, että päiväkirjojen kannessa on hänen omia maalauksiaan. Kiitos Siltalan veljesten kustantamolle siitä, että he jatkavat päiväkirjasarjaa sen jälkeen kun Otava hylkäsi Klingen.

Päiväkirjoissaan Klinge olettaa lukijaltaan hyvää yleissivistystä sekä monipuolista kielitaitoa. Ruotsin ja englannin lisäksi on hyvä osata saksaa ja ranskaa eikä latinakaan ole pahitteeksi, sillä Klinge ei juurikaan käännä vieraskielisiä fraaseja tai sitaatteja. Hän tekee selvän rajan julkisen ja yksityisen välillä, mutta raottaa lukijalle hieman myös yksityiselämänsä verhoa.

Klingen päiväkirjat ovat säilyttäneet tasonsa, eikä väsymyksen merkkejä näy, vaikka hän käsittelee paljon samoja aiheita kuin aiemmin, esimerkiksi Ruotsi, Venäjä, Ranska, EU, Amerikan Yhdysvallat, *Helsingin Sanomat* ja NATO. Lähteinä hän käyttää ennen kaik-

kea ”lehtiään”, *Le Nouvelle Observateur* ja *Le Monde*.

Lyhyiden päiväkohtaisten merkintöjen ohessa Klinge kirjoittaa välillä laajemmin koti- ja ulkomaanmatkoistaan sekä lukemistaan kirjoista, muun muassa Thomas Mannin päiväkirjoista ja – kriittisesti – Johan Wreden tekemästä Henrik Tikkasen elämäkerrasta. Kirjassa on jälleen pari mainiota matkakertomusta. Toinen matkakertomuksista kuvaa Marketta-vaimon kanssa tehtyä matkaa (frankofoniseen!) Marokkoon, toinen oppilaiden kanssa tehtyä ekskursiota Espanjaan. Kirjassa on lisäksi teräviä huomioita ja havaintoja arkielämästä, keskustelua arkkitehtuurista, hieno essee Don Quijotesta sekä hauska juhlapuhe Sääksmäen Ritvalan Helkajuhlissa, Klingen opettajan Eino Jutikkalan synnyinseudulla.

Pariinkin otteeseen Klinge palaa viime vuonna ilmestyneiden muistelmiensa *Kadonnutta aikaa löytämässä: muistelmia 1936-1960* vastaanottoon. Klingen muistelmat on joissakin arvosteluissa ymmärretty moraliteettina. Minusta Klingen muistelmat ovat hyvin kiehtova kertomus ja Suomessa harvinaislaatuinen kuvaus yhdestä aikakaudesta ja nuoren Matin ”formatiivisista vuosista” porvarillisessa kaupunkiympäristössä. Ne tarjoavat kulttuurisosiologisesti rikkaan aineiston myöhemmälle tutkimukselle. Odotan jo seuraavaa osaa, jossa siirrytään tapahtumarikkaalle 60-luvulle ja sen jälkeiseen aikaan.

Klinge ei olisi Klinge ellei hän kirjoittaisi myös yliopistosta ja yliopistoelämästä, jonka rientoihin hän edelleen osallistuu verraten ahkerasti, sikäli kuin kutsu tulee. Täysin palvellelle Helsingin yliopis-

ton professorille *alma mater* on yhä läheinen. Aarne Kinnusen muistelmiin viitaten hän tähdentää ”seisaaltaan luennoimisen tärkeyttä” ja pitää esikuvanaan Rolf Nevalinnaa, jonka ”aforistiset mietteet yliopistoista ja niiden kehittämisestä *Valvojassa* 1964 sietäisi nostaa uudelleen kaikkien näkyviin”. Hän on myös huolissaan luennoimisen kulttuurin huononemisesta sekä liiallisesta luottamuksesta opetusteknisiin välineisiin. Klinge kritisoi myös yliopiston tapaa arvioida *ad hoc* uudelleen Johan Bäckmanin väitöskirja. Sen jälkeen, kun virallinen vastaväittäjä on antanut lausuntonsa ja tiedekunta väitöskirjan hyväksynyt opinnäytteeksi tohtorin arvoa varten, ”asia on loppuun käsitelty”.

Kansleri Ilkka Niiniluodon läksäisjuhlapäivällisillä Klinge pitää puheen, jossa hän – Helsingin yliopiston hovihistorioitsija – piirtää mielenkiintoisen kehityslinjan viimeisten viidenkymmenen vuoden yliopistohistoriasta, jossa ”pitäisi nähdä yliopistomaailman sisäinen ja ulkoinen poliittisuus, monet jännitteet”:

”Ajattelin yliopistojohtomme oikeistolaisuutta Ravilasta Raivioon, poikkeuksena Palmén, yliopisto–Kulttuurirahasto–kokoomus-linjaa, ja eri aikojen vasemmistovirtauksia, ja Yliopiston monimutkaista suhdetta ministeriöön, mikä juuri kansleria juhlistaessa olisi keskeistä... Luulen että Niiniluoto oli pitkään aikaan ainoa kansleri, jolla oli todellinen poliittinen rooli suhteessa Valtioneuvostoon ja ministeriöön.”

Espanjan ekskursiolla Klinge ihailee muun muassa Lepanto-brandypullon hienoa ”historiakulttuurista” pakkausta ja Salamancan yliopiston tapaa korostaa yliopiston ikää ja vanhaa merkitystä elegantisti ”tuotteistamisella”

museokaupassa. Siitä meillä olisi hänen mielestään oppimista. Hän arvostelee Helsingin yliopiston Tiedekulman ja ”muunkin yliopistotiedotuksen tyyliä”. Tiedekulma on tietääkseni ollut sinänsä menestystarina, mutta minusta Helsingin yliopisto voisi juhlavuoden kunniaksi luopua Rorschachin testiä muistuttavasta Liekki-logosta (tai varata sen vain sisäiseen käyttöön Flammaan) ja ottaa ”visuaalisessa ilmeessään” uudelleen käyttöön yliopiston tunnuksena vanhan arvokkaan sinettinsä, jollaisia käyttävät historiastaan ylpeät huippuyliopistot.

Näinä aikoina on hyvä, että meillä on vielä Klingen kaltainen yliopistointellektuelli, akateeminen unilukkari, muistuttamassa siitä, mitä varten Yliopisto on.

Kirjoittaja on professori ja Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen johtaja.